

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФЕСІЙНА НАДІЙНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ»

TRAINING FUTURE SPECIALISTS IN SOCIAL WORK FOR MANAGERIAL ACTIVITIES WITHIN THE DISCIPLINE “PROFESSIONAL RELIABILITY OF PERSONNEL IN THE SOCIONOMIC SPHERE”

У статті наголошено на нестачі кваліфікованих соціальних менеджерів та зумовленій нею необхідності цілеспрямованої підготовки магістрів із соціальної роботи до виконання управлінських функцій в соціальній сфері. Проаналізовано мету, сутність і методику викладання навчальної дисципліни «Професійна надійність персоналу соціономічної сфери», яка безпосередньо готує здобувачів до оцінки, добору та розвитку персоналу організації соціономічної сфери в цілому і соціальної сфери зокрема. Обґрунтовано доцільність обрання професійної надійності як універсального, уніфікованого критерію для оцінки, добору та розвитку персоналу соціальних установ та організацій. Розкрито методику викладання означеної дисципліни, особливості теоретичної та практичної підготовки здобувачів в межах її вивчення, виконання лабораторних робіт та розробки тренінгової програми власного професійного саморозвитку. Проаналізовано зміст навчального матеріалу дисципліни в аспекті формування результатів навчання, передбачених Стандартом вищої освіти для здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності 231 – Соціальна робота. Висвітлено результати вивчення дисципліни щодо подальшого виконання здобувачами функцій соціального менеджера, забезпеченні якості управлінських рішень, а також якості соціальних послуг. Проаналізовано відгуки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти щодо ролі навчальної дисципліни в процесі їхньої професійної підготовки до управлінської діяльності; зацікавленості магістрів із соціальної роботи у її вивченні та усвідомленні можливостей подальшого професійного саморозвитку; виявлення ступеня відповідності змісту і методів викладання запитам здобувачів; подальшого вдосконалення методики викладання дисципліни тощо.

Ключові слова: фахівець із соціальної роботи, соціальний менеджер, здобувач вищої освіти, професійна надійність.

The article emphasizes the shortage of qualified social managers and, as a result, need for targeted training of Master's students in social work to perform managerial functions in the social sphere. The purpose, essence, and teaching methodology of the academic discipline "Professional Reliability of Personnel in the Socionomic Sphere" are analyzed; this discipline directly prepares students for the assessment, selection, and development of personnel in organizations within the socionomic sphere in general and the social sector in particular. The expediency of choosing professional reliability as a universal, unified criterion for the evaluation, selection, and development of personnel in social institutions and organizations is substantiated. Teaching methodology of the discipline is presented, including the specifics of theoretical and practical training, the performance of laboratory assignments, and the development of an individual professional self-development training program. The content of the discipline is examined in relation to the formation of learning outcomes defined by the Higher Education Standard for students of the second (Master's) level in specialty 231 – Social Work. The results of the discipline are highlighted regarding the future performance of social manager functions by students, ensuring the quality of managerial decisions, and improving the quality of social services. Feedback from Master's degree students concerning the role of the discipline in their professional preparation for managerial activity is analyzed, as well as their interest in its study, awareness of opportunities for continuing professional self-development, the identification of the alignment between course content and teaching methods with students' needs, and directions for further improvement of teaching methodology.

Key words: social work specialist, social manager, higher education applicant, professional reliability.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/89.31>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Корнєшук В.В.,
orcid.org/0000-0002-9245-6616
докт. пед. наук, професор,
завідувачка кафедри психології
та соціальної роботи
Національного університету
«Одеська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Якість надання соціальних послуг українцям, які опинились у складних життєвих обставинах, зокрема внаслідок військової агресії РФ проти України, залежить не тільки від своєчасної соціальної політики, професіоналізму і стресостійкості працівників соціальних організацій, але й від грамотного, ефективного управління в цих організаціях. Водночас обмежена кількість соціальних працівників, фахівців із соціальної роботи, здатних здійснювати ефективне управління в різних ланках соціальної сфери, виконувати функції соціального менеджера, – зумовили необхідність

цілеспрямованої професійної підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи (ФСР) до здійснення управлінських функцій у соціальній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У Професійному стандарті «Соціальний менеджер», затвердженому Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства в Україні від 10.02.2021 р. за № 261, визначено головну мету професійної діяльності соціального менеджера, а саме «здійснення планування, організації, координації, моніторингу соціальної роботи, оцінювання потреб у соціальних послугах та забезпечення надання соціальних послуг, соціальної підтримки сім'ям, дітям та молоді, які

перебувають у складних життєвих обставинах, у територіальній громаді» [1, с. 1]. Соціальний менеджер може працювати в органах місцевого самоврядування, центрах надання адміністративних або соціальних послуг, центрах зайнятості, а також в різноманітних закладах надавачів соціальних послуг будь-якої форми власності, благодійних та комерційних структурах, громадських об'єднаннях, у сфері управління проектами і програмами та управляти діяльністю фахівців із соціальної роботи, соціальними працівниками, соціальними робітниками (в межах виконання професійних повноважень). Згідно зі Стандартом, на посаду «Соціальний менеджер» можуть претендувати здобувачі, що отримали освіту за другим (магістерським рівнем) за спеціальністю «Соціальна робота» та мають стаж роботи не менше двох років на посаді фахівця із соціальної роботи (ФСР) або соціального працівника.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Освітньо-професійна програма (ОПП) «Соціальна робота», що реалізується в Національному університеті «Одеська політехніка» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти з 2018 року зорієнтована на управління персоналом в соціальній сфері. Безумовно, ОПП безперервно реагує на запити цієї сфери щодо кваліфікованих соціальних менеджерів і зазнає змін, вдосконалюється. На теперішній час ОПП сфокусована саме на втілення інноваційних методів і технологій управління в соціальній сфері.

Згідно з ОПП, магістри із соціальної роботи вивчають низку обов'язкових освітніх компонент (ОК) професійного циклу, в межах яких здійснюється цілеспрямована підготовка здобувачів до ефективного застосування сучасних методів і технологій управління з урахуванням специфіки соціальної сфери, серед яких: «Адміністрування соціальних послуг», «Соціальний менеджмент», «Професійна доброчесність управлінського персоналу», «Професійна надійність персоналу соціономічної сфери». Логічним доповненням підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи до управлінської діяльності є дисципліни за вибором, зокрема «Моніторинг та оцінювання соціальних послуг», «Кадровий менеджмент», «Психологія управління в соціономічній сфері», «Професійна кар'єра в соціономічній сфері», «Психологія соціального впливу», «Професійна мобільність в соціономічній сфері», «Супервізія в сучасних соціально-психологічних практиках» та інші, перелік яких змінюється щороку.

Метою статті є ознайомлення зі змістом навчальної дисципліни «Професійна надійність персоналу соціономічної сфери» в аспекті підготовки магістрів із соціальної роботи до ефективного управління персоналом, його добору і розвитку.

Методи дослідження. Під час написання статті використовувались такі методи: теоретичні

(аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, систематизації) – для дослідження проблеми викладання дисципліни «Професійна надійність персоналу соціономічної сфери»; емпіричні (спостереження, бесіда) – для виявлення ступеня відповідності змісту і методів викладання запитам здобувачів, подальшого вдосконалення методики викладання дисципліни.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, управління персоналом організації – це «процес планування, підбору, підготовки, оцінювання і безперервного навчання працівників, спрямований на раціональне їхнє використання, підвищення ефективності діяльності організації» [2, с. 16]. Згідно з професійним стандартом «Соціальний менеджер», ефективне управління персоналом соціальної організації передбачає обізнаність соціального менеджера з різними методами менеджменту соціальної роботи в цілому та технологій управління персоналом в соціальній сфері, зокрема: методами міжособистісної професійної комунікації; специфікою та особливостями професійної діяльності ФСР, соціальних працівників, робітників, членів мультидисциплінарних команд та іншого персоналу, залученого до надання соціальних послуг, для визначення пропозицій щодо вдосконалення їхньої діяльності, доцільної організації та координації цієї діяльності, грамотного формування робочих груп тощо; проведенням різноманітних досліджень (в тому числі, соціологічних, психологічних) для виявлення індивідуальних та професійних якостей окремих працівників та трудового потенціалу всієї організації, прогнозування його подальшого розвитку, обґрунтування необхідності залучення додаткових кадрових ресурсів з метою підвищення ефективності роботи соціальної установи, якості надання нею соціальних послуг; різними формами та засобами підвищення професійної кваліфікації персоналу соціальної організації, організації та координації цього процесу; методами аналізу результатів професійної діяльності працівників соціальної організації, рівня їх професійного вигорання; формами та засобами надання психологічної підтримки персоналу організації, його мотивування, усунення кризових та стресових станів, створення сприятливого морально-психологічного клімату в колективі соціальної організації; супервізією; етичними вимогами під час здійснення соціальної роботи та соціального менеджменту тощо [1]. Як можна бачити, управління персоналом соціальної організації передбачає оцінку персоналу, його добір та розвиток, чому безпосередньо присвячена дисципліна «Професійна надійність персоналу соціономічної сфери» [3; 4].

Розглянемо більш докладно зміст і методику викладання цієї дисципліни саме з позицій підготовки майбутніх ФСР до управління персоналом соціальної організації.

Навчальна дисципліна «Професійна надійність персоналу соціономічної сфери» передбачає опанування здобувачами основних положень теорії надійності, сутності та структури професійної надійності фахівців соціономічних професій, оволодіння методикою її діагностування в процесі добору персоналу.

Означені мета навчальної дисципліни дозволяє окреслити головні аспекти методики її викладання. Так, опанування теоретичним матеріалом з дисципліни здійснюється під час лекційних занять, де за допомогою онлайн-презентацій розкриваються такі теми курсу, як «Соціономічна сфера професійної діяльності та її специфіка», «Аналіз теорії надійності», «Професійна надійність фахівців соціономічної сфери», «Типові і нетипові ситуації та їх вплив на професійну надійність фахівців соціономічної сфери діяльності», «Методика діагностування професійної надійності фахівців соціономічної сфери діяльності», «Пізнавальні психічні процеси та їх діагностування», «Типологічні особливості та їх діагностування», «Мотивація та її діагностування». Закріплення теоретичного матеріалу відбувається під час виконання різноманітних практичних завдань, виконання яких дозволяє не лише усвідомити сутність цього матеріалу, але й проаналізувати його з урахуванням специфіки професійної діяльності фахівців із соціальної роботи, особливостей управління соціальними організаціями та установами.

Маємо зазначити, що навчальна дисципліна «Професійна надійність персоналу соціономічної сфери» є передусім практико-зорієнтовною, адже спрямована не тільки на формування у здобувачів комплексного уявлення про сучасну теорію надійності; їхньої обізнаності із сутністю, структурою і математичною моделлю професійної надійності фахівців-соціономістів; знань про сутність і методику діагностування професійної надійності фахівців соціономічних професій, але й умінь виявляти зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на професійну надійність фахівців за типових та нетипових умов протікання професійної діяльності в соціономічній сфері; вмінь застосовувати методику діагностування фахівців соціономічних професій на професійну надійність з використанням методів математичної статистики; навичок стандартизації результатів діагностування за різними методиками; навичок інтерпретації результатів діагностування, надання оцінки щодо відповідності кандидатів на вакантну посаду в соціономічній сфері за критерієм «професійна надійність».

Здобуття означених умінь і навичок відбувається безпосередньо під час виконання лабораторних та розрахунково-графічної робіт. Лабораторні роботи [5] передбачають самодіагностування здобувачів за усіма показниками професійної надійності, сутність і роль яких

у забезпеченні професійної надійності вивчались під час лекційних занять. Одна з лабораторних робіт ґрунтується на стандартизованих результатах цих діагностувань і присвячена визначенню кількісного значення власної професійної надійності за її математичною моделлю – рівнянням лінійної множинної регресії, а також зони її прояву – пасивної, потенційної або активної. Кількісний аналіз підкріплюється якісним і передбачає усвідомлення необхідності подальшого професійного саморозвитку, якому присвячена розрахунково-графічна роботи здобувачів. Зауважимо, що розрахунково-графічної роботи має на меті надання рекомендацій щодо підвищення значень показників власної професійної надійності та зони її прояву в цілому шляхом добору конкретних тренінгових вправ та формування відповідної тренінгової програми. Виконана розрахунково-графічна робота підлягає подальшому захисту, під час якого здобувачі обґрунтовують добір запропонованих вправ, їхній необхідний та достатній обсяг, тривалість розробленої тренінгової програми тощо. Захист таких розрахунково-графічних робіт засвідчує високий рівень осмислення здобувачами професійної надійності як критерію ефективності професійної діяльності в соціономічній сфері, який може бути використаний для добору персоналу соціальних установ, а також для забезпечення якості управлінських рішень; володіння вміннями застосовувати теорію надійності в оцінюванні виконаної роботи, розробляти рекомендації фахівцям-соціономістам щодо розвитку їхньої професійної надійності, а також вміннями будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей для забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень.

Отже, в межах вивчення дисципліни здобувачі отримують реальний, практичний інструментарій для добору персоналу соціальних організацій з використанням такого універсального критерію, як професійна надійність. При цьому у здобувачів цілеспрямовано формуються такі результати навчання, визначені Стандартом вищої освіти для здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності 231 – Соціальна робота), як: збирати та здійснювати кількісний і якісний аналіз емпіричних даних; розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень; самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.

Висновки. Вищевикладене дозволяє дійти висновку про доцільність викладання дисципліни «Професійна надійність персоналу соціономічної сфери» в межах магістерської підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи, про що свідчать позитивні відгуки здобувачів. Здобувачі із зацікавленістю здійснюють самодіагностування за усіма показниками професійної надійності, пізнають та усвідомлюють свої слабкі та сильні сторони, визначають стан власної професійної надійності та самостійно, творчо, з натхненням розробляють програму подальшого саморозвитку щодо підвищення власної професійної надійності. Такий досвід, як зазначають здобувачі, обов'язково стане в нагоді під час подальшої професійної діяльності на посаді соціального менеджера.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства в Україні «Про

затвердження професійного стандарту «Соціальний менеджер»» від 10.02.2021 р. за № 261.

2. Балановська Т.І., Михайліченко М.В., Троян А.В. Сучасні технології управління персоналом : навч. пос. Київ : ФОП Ямчинський О.В., 2020. 466 с.

3. Корнєщук В. В., Маценко І. В. Оцінка, добір та розвиток персоналу соціальної організації на засадах професійної надійності. *Науковий вісник ужгородського університету, Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2023. Вип. 2(53). С. 67–70. DOI: 10.24144/2524-0609.2023.53.67-70

4. Корнєщук В. В. Добір персоналу соціономічної сфери на засадах професійної надійності. *Актуальні дослідження в соціальній сфері: матеріали Двадцятої міжнародної наук.-практ. конф. (Одеса, 17 листопада 2022 р.)*. Одеса : ФОП Бондаренко М.О., 2022. С. 46–48.

5. Корнєщук В. В. Професійна надійність персоналу соціономічної сфери: лабораторний практикум. 2-ге вид. Одеса : НУ «Одеська політехніка», 2025. 53 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.11.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.12.2025
Дата публікації: 30.12.2025